

RAVAL

FEDERACIÓ
D'ASSOCIACIONS
VEÏNALS
DE BARCELONA

Barri, Espai de Convivència

Crèdits

Han participat en l'elaboració d'aquest projecte:

- Maria del Carme Giménez Bautista
- Alaitz Martínez Molina
- Joan Maria Soler Farràs

Alumnes en practiques de les Facultats de Ciències Polítiques i Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona, Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona, Stucom Centre d'Estudis:

- Oscar Redondo Mora
- Xavier Tosca Sevilla
- Ana Guillén Felgueras
- Osama Damoun el Yemlahi
- Ruth Pérez Moreno
- Jordi Hernández
- Erick Paul Tomalá
- Cristina Sánchez Galvan
- Marc Medina Mañas
- Tomás Cáceres Cevallos
- Mar Coté Rojas
- Helena Soñén Alquézar
- Daniel Gómez
- Pau Arribas Armengol
- Núria Aumatell Bagaria
- Joan Bozal Casas

Agraïments especials:

A totes les direccions i equips docents dels centres educatius de primària i secundària:

CEIP Collaso i Gil, Escola Ruben Dario, Escola Labouré i IES Milà i Fontanals. A tot l'equip del Casal dels Infants per la seva participació en els tallers educatius.

Un agraïment especial a tots els responsables i membres de les entitats, equipaments i agents socials que han fet possible el desenvolupament del projecte. A tots els comerciants i veïnes i veïns que van respondre als qüestionaris sobre el barri.

Un reconeixement especial a:

- Sra. Mercè Tatjer Mir
- Sr. Yannick Dennau
- Sr. Jaume Artigues Vidal
- Sr. Enric Canet Capeta

Introducció / índex

Aquesta revista presenta una recopilació de resultats, obtinguts després de realitzar un treball de recerca, treball de camp i anàlisi durant els anys 2018-2020 en el barri del Raval del districte de Ciutat Vella.

El projecte denominat Barri Espai de Convivència (BEC) neix l'any 2000 amb l'objectiu de construir una radiografia sociopolítica dels barris de Barcelona. El BEC es constitueix com una acció diagnòstica i participativa des del moviment veïnal cap als barris de la ciutat. És un projecte que vol emergir des de la mateixa ciutadania, tenint en compte tots els veïns, veïnes, comerciants, entitats i agents socials dels barris estudiats.

L'objectiu general del projecte s'ha emmarcat en:

“Elaborar un diagnòstic participatiu del barri del Raval, la història de la seva evolució, de la identitat i sentit de pertinença al barri, basat en la percepció de las veïnes i veïns, mitjançant espais de trobades oberts i equitatius”, sempre treballant de manera comunitària.

Fruit d'aquest treball realitzat pel departament de projectes de la Federació d'Associacions Veïnals de Barcelona (FAVB), així com per la col·laboració d'estudiants de la Universitat de Barcelona (UB) i de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), s'exposen els següents punts que seran tractats al llarg de la revista:

Introducció.....	3
Molta, molta història.....	4
Transformacions urbanes al Raval.....	6
Procés participatiu veïnal en el barri del Raval.....	8
Associacionisme.....	10
Lluita veïnal.....	12
Delinqüència, insalubritat i brutícia.....	14
Espais públics i verds.....	16
Turistificació en el Raval.....	18
La batalla dels comerços.....	20
Turistificació i especulació immobiliària a Barcelona.....	22
Les terrasses: vida del barri o privatització de l'espai públic?..	24
El barri des de la mirada dels nens i nenes	26
Síntesi.....	30

Molta, molta història

El Raval amb prop de 50.000 habitants, es un dels principals barris de la Ciutat Vella. Es un barri complex pel seu urbanisme, per la seva diversitat social i multicultural i pel seu important patrimoni cultural. Presenta petits subbarris força diferenciats, amb carrers estrets però també amb grans carrers que els travessen d'Oest a Est; no es un barri aïllat ja que està molt pròxim a totes les grans vies de la ciutat: la Rambla, i també les Rondes, el Paral·lel, que li faciliten la proximitat a barris com l'Eixample de Sant Antoni i el Poble-sec.

El seu nom històric, Raval, sorgí arran de la construcció de la segona muralla medieval de Barcelona, que encerclà els territoris agrícoles; els espais agrícoles foren ben aviat ocupats pel convent de Sant Pau del Camp i travessats per camins històrics que sortien de la ciutat. Aquest nom històric es perdé i va ser recuperat arran dels anys 1980, després de que a principis del segle XX va ser denominat "Barrio Chino".

Al llarg dels segles XV al XVIII s'establiren a la part alta del Raval grans convents que no tenien espai en la part central de la Ciutat Vella. A més s'instal·laren centres assistencials (Hospital de la Santa Creu i Sant Pau i Els Infants Orfes, la Casa de Caritat i la de Misericòrdia, Sant Llützer).

D'ençà finals del segle XVIII i fins a mitjans segle XX es va convertir en un gran espai industrial caracteritzat per grans fabricques i nombroses cases-fabricques que desenvoluparen tot tipus d'activitats productives, primer les indies i després a mitjans segle XIX i els vapors, que en alguns casos ocuparen antics convents desapareguts.

Gran part dels treballadors de les fabricques del Raval vivien en edificis senzills al costat dels espais industrials, i també en antigues fabricques transformades en habitatges. Aquesta concentració d'obers va donar al Raval un caràcter popular i obrer, mostrat

en diferents reivindicacions, vagues i mobilitzacions socials per tal de millorar les seves condicions laborals i de qualitat de vida; es crearen aleshores espais de trobada i esbarjo popular, seus d'associacions i sindicats, i espais culturals oberts a les classes treballadores com va ser l'Ateneu Enciclopèdic Popular. No resulta estrany que als anys 1930 la fàbrica de "la España Industrial" es transformés en una caserna de la Guardia Civil per tal de controlar un dels epicentres de conflictivitat obrera.

Tanmateix, durant molt temps el barri mantingué alguns edificis de més qualitat ocupats per classes més benestants situats als grans eixos com els carrers del Carme, l'Hospital, Sant Pau o el carrer Nou, i a la Rambla. Al segle XIX el creixement urbà i el poblacional no van cessar fins urbanitzar i densificar tot l'espai lliure.

A inicis del segle XX, el creixement del port cap al sud convertí la part sud Raval en un barri d'arribada d'immigrants i de acollida de població flotant on s'hi varen desenvolupar una àmplia varietat d'activitats d'oci, fins a aixoplugar més de 100.00 habitants l'any 1950.

En aquests anys s'inicien al Raval les primeres propostes urbanístiques amb la intenció d'aconseguir el seu sanejament. Cerdà, el 1859, hi va projectar una gran via que des de l'Eixample devia arribar al port; més endavant, varis plans de reforma interior afectaven a molts carrers i projectaven enderroc de cases i el desallotjament de veïns. Només durant la Guerra Civil, es projectaren propostes menys agressives, tot proposant la higienització del barri, millorant els habitatges i creant equipaments.

Aquests primers projectes no arribaren a bon fi, i només després de la guerra civil, als anys 1940, s'inicià la urbanització de l'Avinguda de les Drassanes desallotjant a un bon nombre de veïns, que foren desplaçats a la Via Trajana, al barri de la Verneda. A la

nova avinguda es rehabilitaren les Drassanes convertides en el Museu Marítim, s'edificaren edificis públics (Comandància de Marina, un grup escolar, i aixecant la torre de les Drassanes ocupada per oficines).

Tot i així, la resta del Raval seguí mantenint els vells recintes fabrils i cases-fabricques, transformades en habitatges, en indústries compartides, o en pensions insalubres; alhora les cases benestants es compartiren en varies vivendes; tots aquests usos es compaginaven, sovint amb activitats marginals.

Finalment, la dècada del 1980 s'iniciarien les importants transformacions que volien capgirar el Raval. Primer el "Pla del Liceu al Seminari"; i finalment, amb la creació de Foment Ciutat Vella, s'inicià la forta transformació de la part central del Raval, que no ha cessat fins avui; s'urbanitzà la Rambla del Raval i es creà el gran conjunt cultural (MACBA, Facultats de la Universitat de Barcelona, CCCB, La Filmoteca, la Universitat Ramon Llull); aquestes transformacions destruïren un bon nombre d'habitatges, de patrimoni arquitectònic i de la memòria històrica del barri.

Malauradament, les escasses millores dels habitatges antics i la insuficient quantitat i qualitat dels de reallotjament, no resolgueren les necessitats d'habitatges i tampoc d'equipaments pels veïns; per contra posaren més de relleu les contradiccions i conflictes entre les necessitats del veïnat i la gran i diversa presència de visitants i de turistes.

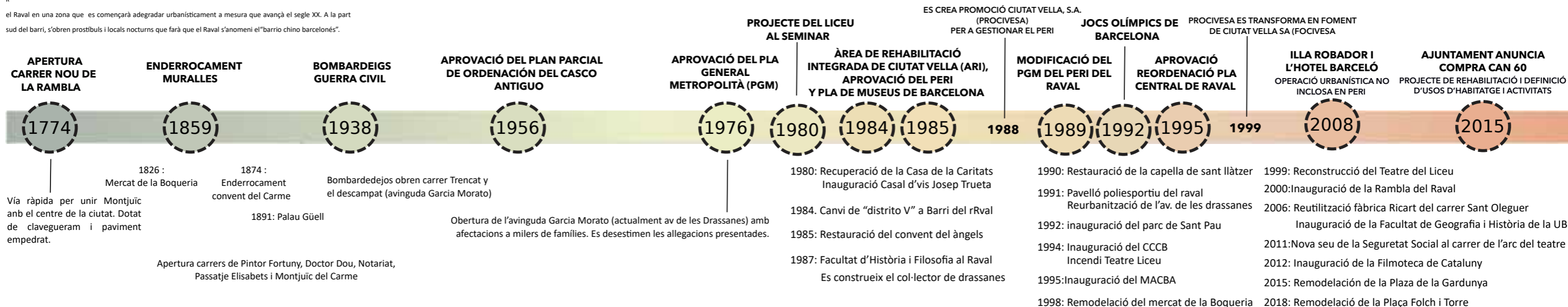
Avui encara el Raval i, especialment en alguns dels seus indrets, hi continuen importants problemes socials i manca d'equipaments de barri no resolts malgrat les actuacions públiques i el grannombred'entitatsveïnalsiciviques que lluiten per la millora del barri i la integració de la grandiversitat cultural.

Mercè Tatjer

Transformacions urbanes al Raval

li

el Raval en una zona que es començarà a adequar urbanísticament a mesura que avança el segle XX. A la part sud del barri, s'obren prostíbuls i locals nocturns que farà que el Raval s'anomeni el "barrio chino barcelonés".

Al segle XIV es produeix l'ampliació de la ciutat medieval. La tercera muralla de Barcelona neix per protegir l'espai rural al servei de la ciutat en cas d'atacs exteriors, ja que és fonamental preservar els aliments. Aquesta zona emmurallada es denominarà Raval (afores de la ciutat). Existeixen diferents masies disseminades al territori, a més dels camps, les hortes i els animals, i conté els serveis sanitaris bàsics: hospital de la Santa Creu i hospital de Mesells, la Casa de la Caritat i la Casa d'Orfes, i molt poca població. També es traslladarà al Raval tot allò que molesta els barcelonins. Per tant, el Raval des del seu origen ja neix com a un barri suburbà. El Raval, per l'extensió del seu territori no habitat serà el lloc idoni per ubicar-hi nombrosos convents que perduraran fins a mitjans del segle XIX.

Fins a finals del segle XVIII no es comença a edificar arreu del barri. Al ser l'espai amb menor densitat de població de la ciutat, l'arribada de la industrialització va comportar la construcció de nombroses fàbriques

i el consegüent augment de població obrera. A partir de la desamortització de Mendizábal es va alliberar molt espai al barri, cosa que va propiciar un eixamplament del barri amb l'obertura de nous carrers. També s'hi van construir habitatges de baixa qualitat per a les obreres i obrers de les fàbriques. La densitat del Raval es dispararà i, juntament amb la proliferació de fàbriques i tallers, convertiran el Raval en una zona que es començarà a degradar urbanísticament a mida que avança el segle XX.

A la part sud del barri s'obren prostíbuls i locals nocturns, i això portarà a referir-se al Raval com el "barrio chino barcelonés". Entre els segles XIX i XX, la realitat social d'aquest barri va estar molt marcada per la marginalitat i la pobresa, i es van reconvertir antigues naus de fàbriques en pensions, totalment insalubres. En algunes d'aquestes pensions hi vivien famílies senceres. Aquesta situació es va mantenir pràcticament fins a la fi del franquisme.

Els bombardejors de la Guerra Ci-

vil van obrir alguns carrers al barri, com el carrer Trencat (actual Erasme de Janer) o el descampat que, posteriorment, donarà pas a l'obertura de l'avinguda Garcia Morato (actualment Avinguda de les Drassanes). Aquest pla urbanístic havia d'unificar Colon amb el carrer Muntaner. Havia de ser la tercera via ràpida, juntament amb la Via Laietana i l'Avinguda del Paral·lel. S'hi van presentar esmenes per part del veïnat. Van haver-hi milers d'afectacions. Per a la construcció de la primera part de la via es van expulsar molts habitants del barri, que van haver-se de traslladar a barris del'extraradi i va comportar la desaparició de carrers sencers.

La democràcia va desafectar el pla. L'any 1980 es van recuperar diferents edificis del barri coma equipaments culturals -Casa de la Caritat, Casa de la Misericòrdia i Convent dels Àngels- per revitalitzar el barri des de la perspectiva cultural. L'any 1982 s'aprova el PERI del Raval. Durant el temps que triguen a realitzar-se les obres, les finques afectades van patint una greu situació de degrada-

ció. Sense llum, ni aigua corrent. Alguns veïns prefereixen una indemnització i abandonar casa seva i d'altres van a viure a habitatges socials a altres barris. L'obertura de la Rambla del Raval va ajudar definitivament al canvi de denominació a Raval.

La nominació de Barcelona com a ciutat olímpica l'any 1986 posa en marxa tota una estratègia per millorar la ciutat i alguns dels seus barris. Gent del món de les arts fa una aposta per venir a viure a Ciutat Vella i el Raval. La construcció del MACBA fa que els carrers del seu entorn es converteixin en una zona comercial

especialitzada que atreu un tipus de públic del món de la cultura i de l'art. L'ampliació del Teatre Liceu, prevista als anys 80, també comporta l'expulsió de veïns i comerciants de les zones afectades.

Al 2008 es realitza una afectació urbanística no inclosa en les operacions del PERI del Raval. S'actua en l'Illa Robador i es construeix l'Hotel Barceló. Novament, es donaran auto-expulsions, en diluir-se en el temps les noves construccions. Cada cop que es posa en marxa un pla urbanístic, aquest comporta que veïnes i veïns del barri en paguin les conse-

qüències, no solament des del punt merament urbanístic, sinó també humà. Canviar d'entorn, deixar casa seva encara que sigui per millorar, canviar de veïnes i veïns... en definitiva marxar del barri té un cost a nivell humà impagable. La zona de la Rambla del Raval es converteix en un passeig de bars i restaurants. El PERI contemplava la creació d'un comerç especialitzat, però no es va aconseguir. Les transformacions urbanístiques comporten l'expulsió del comerç de proximitat i l'arribada d'un comerç aliè al barri que no rep cap tipus de control.

Procés participatiu veïnal

El projecte Barri Espai de Convivència (BEC) neix l'any 2000 amb l'objectiu de construir una radiografia sociopolítica dels barris de Barcelona. Aquesta proposta s'emmarca en el barri del Raval durant el període 2018-2020. El BEC es constitueix com una acció diagnòstica i participativa des del moviment veïnal cap als barris de la ciutat. És un projecte que vol emergir des de la mateixa ciutadania, tenint en compte tots els veïns, veïnes, comerciants, entitats i agents socials dels barris estudiats.

El procés participatiu és el treball de camp del projecte que presenta unes dinàmiques participatives veïnals molt àmplies. A través d'accions projectades amb i per al veïnat fan que el treball s'enriqueixi i prengui forma a través de la veu i la participació de la comunitat

Aquest procés fa que enriqueixi el sentiment de pertinença al barri, l'apoderament com a persona que forma part del barri, donant lloc al fet que totes les veus siguin igual de representatives i d'importantes.

L'objectiu general del projecte és:

“Elaborar un diagnòstic participatiu del barri del Raval, la història de la seva evolució, de la identitat i sentit de pertinença al barri basat en la percepció de les veïnes i veïns, mitjançant espais de trobades oberts i equitatius”, treballant de manera comunitària la cerca d'objectius específics:

- Identificar y valorar elements significatius del barri.
 - Construcció col·lectiva d'una visió de barri associada a propostes de millora del barri.
 - Retornar/Validar els resultats amb les y els participants.
 - La metodologia del diagnòstic es construeix de manera complementària, utilitzant dues tècniques: tallers i intervencions.
- Dins del treball de camp, es recull:
- L'opinió dels responsables de les diferents entitats del barri i agents socials a través d'entrevistes en profunditat.
 - La vessant educativa, fent xerrades i tallers als centres educatius de primària i secundària, per tal de transmetre als infants i joves: la història i evolució del barri, les lluites de les veïnes i veïns per aconseguir equipaments, espais verds, aturar plans urbanístics o parar desnonaments, en l'actualitat.

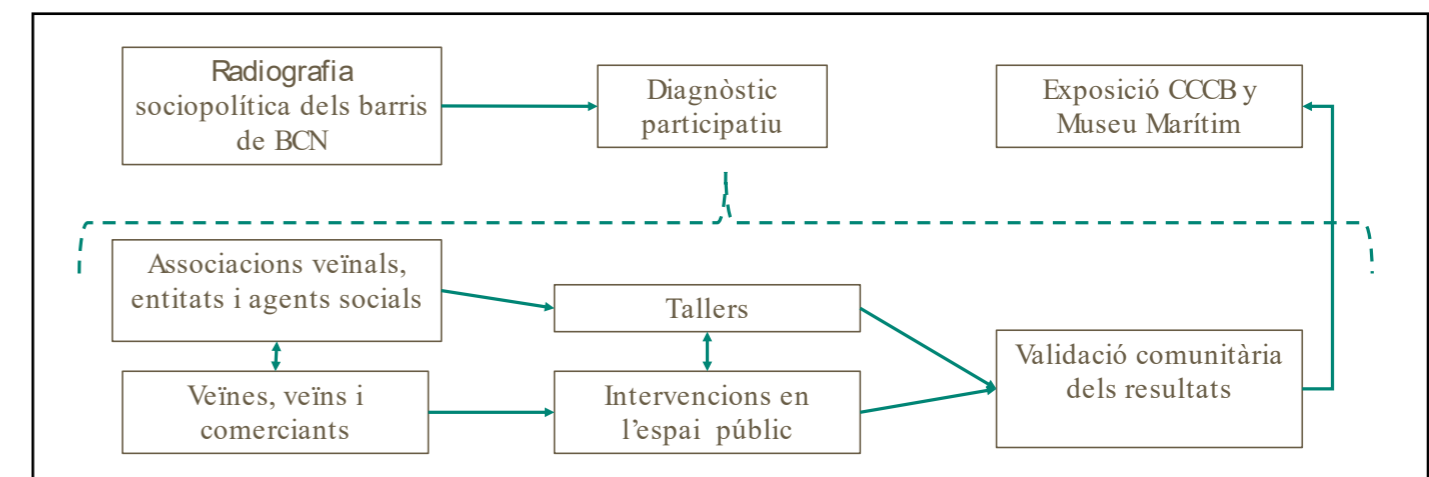
- Mapeigs participatius veïnals de la zona nord del Raval i de la zona sud. Es realitza l'activitat en punts rellevants del barri on hi ha més afluència de veïnes i veïns per a conèixer la seva opinió sobre la situació del barri com a protagonistes de la comunitat.
- Taula rodona com a activitat de

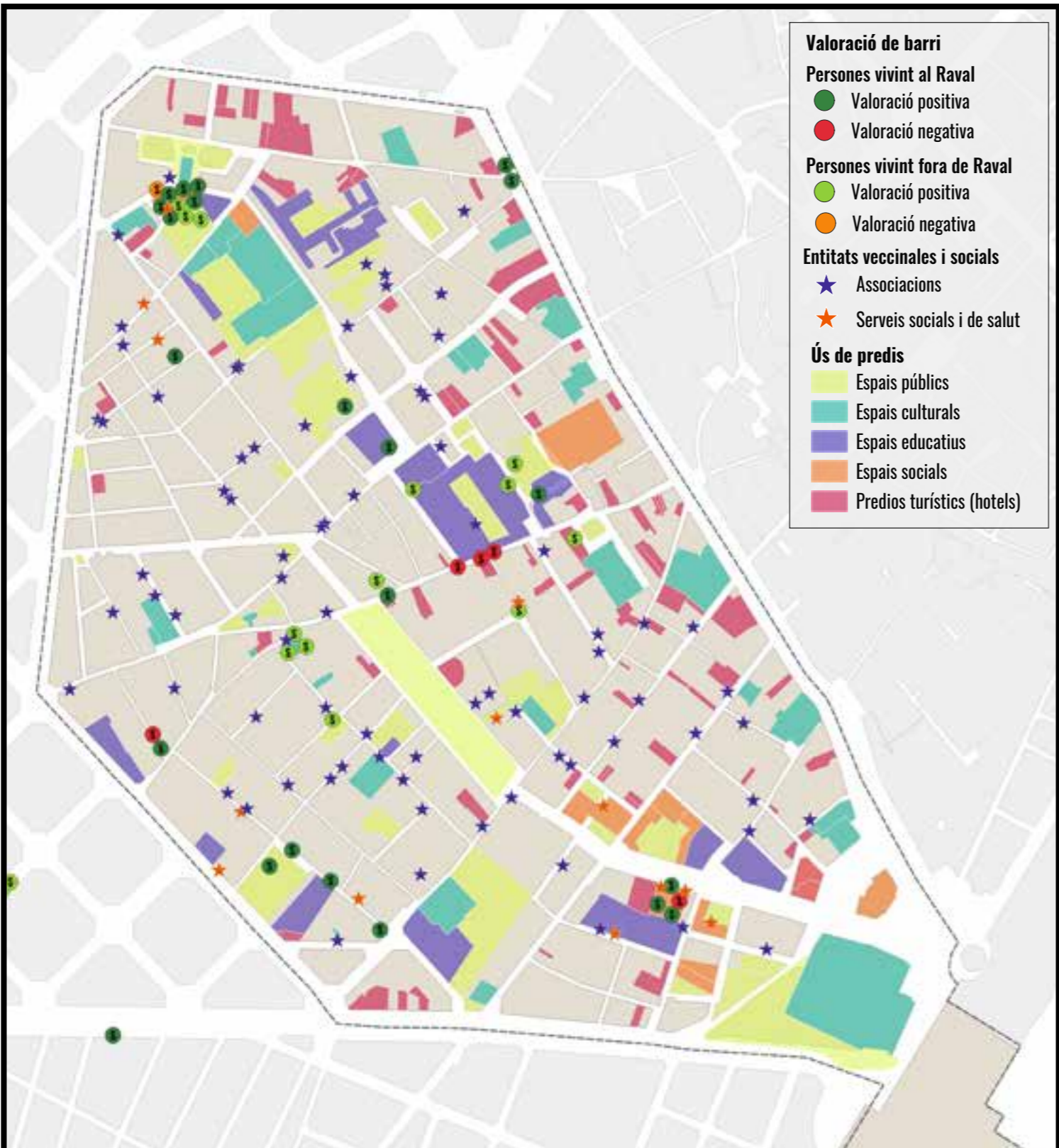
trobada entre entitats, agents i col·lectius socials del barri, on compartir reflexions i propostes sobre les problemàtiques i millores del barri.

Tota la informació que s'ha recopilat es troba reflectida en els mapes com a material de retorn al barri. És una forma d'expressió visual

com reconeixement i posada en valor de la identitat i sentiment de barri com a aspectes i valors necessaris en la comunitat.

Les i els protagonistes del projecte reflecteixen les seves inquietuds, necessitats, problemàtiques i millores del barri en senyal de preocupació, interès i cures per i per al Raval.

El barri del Raval ha estat protagonista d'un associacionisme actiu i molt viu des de la seva creació. En època medieval la majoria de gremis -associacions de comerciants que feien possible el progrés de la ciutat i que s'unien per tenir mésforça- estaven ubicats a la Ciutat Vella i aquells oficis que causaven molèsties per les olors o el soroll els situaven fora de la muralla de la Rambla com és el cal del gremi de tintorers. Del segle XV fins al 1839, el Raval és un lloc de convents. A principis del segle XVIII, les indústries van començar a instal·lar-se entre els horts, convents y cases gremials. Aviat, els obrers es van organitzar per lluitar per les seves millores laborals a les fàbriques. A mesura que va creixent el nombre de treballadors, creix la necessitat de formació per a les dones i els homes. Al Raval, l'any 1888, concretament al carrer Tallers, neix el sindicat UGT. També es creen diferents ateneus, grups de discussió i grups de tertúlia.

Durant el segle XIX, als carrers del Raval es creen diferents societats corals de cantaires que formaven part de la Federació de Cors d'en Clavé. Aquestes entitats tenien l'objectiu d'eleva la cul-

tura de les obreres i els obrers mitjançant la música i el cant. En aquestes associacions es fomentava la cultura catalana a través d'obres de teatre en català, s'hi celebraven les Caramelles i el Carnestoltes amb disfresses, nits de ball i altres activitats d'esbarjo. Tots aquests actes estaven a l'abast del veïnat del barri i van continuar funcionant durant la dictadura franquista fins a l'actualitat, tot i que algunes van desaparèixer al llarg del segle XX.

Aquesta riquesa associativa es veurà truncada i esquinçada per la dictadura, però no aconsegueix que veïnes i veïns del barri comencin a organitzar-se per lluitar per un barri amb molts problemes de caire social (no entenc a què es refereix aquesta frase). L'any 1967 es crea la Asociación de Vecinos del Distrito Vº que no serà legalitzada fins l'any 1977. Poc després, es crea la Asociación de Vecinos de la calle San Pablo. En 1971, la Asociación de Vecinosafectados por la Apertura de García Morato. L'any 1974 es funda la Asociación de Vecinos del Distrito Vº, que aquest cop és legalitzada, encara que representi tot un districte municipal. De mica en mica, i ja en

democràcia, comencen a obrir les seves portes diferents associacions i entitats de diversos àmbits. En el camp social, es posen en marxa entitats i equipaments que depenen de l'administració, l'església i altres entitats independents que treballen amb diferents grups de població en risc que tenen en el treball del voluntariat la seva raó d'existir. Aquestes organitzacions socials tenen les seves seus al Raval Sud, ja que la situació social és molt més greu que a la zona nord.

En l'actualitat, segons el fitxer general d'entitats ciutadanes, al Raval hi ha un total de 329 entitats. Al llarg d'aquests anys s'han creat diferents associacions, entitats i equipaments al barri. Les veïnes i veïns s'han organitzat en diferents plataformes com la Xarxa Veïnal del Raval, i s'han fet diferents accions puntuals a molts carrers per lluitar per un barri amb una població en risc d'exclusió, amb veïnes i veïns en situació d'atur, gent gran amb pensions molt baixes i amb un índex de soledat força important. També un barri amb problemes d'addiccions i on les malalties mentals en infants, joves i adults estan augmentant. Una zona de Barcelona on la pobresa de solemnitat es coneix, es percep i es veu.

El Raval continua sent un barri amb problemàtiques diverses de caire social i això queda reflectit en la quantitat d'entitats, fundacions i equipaments que treballen en el camp social. És important remarcar el gran treball que realitzen els professionals dels diferents equipaments amb el suport de personal voluntari. El barri del Raval consta d'un ric teixit associatiu, amb unes entitats interconnectades i formant una bona xarxa d'acció social. Les associacions, entitats, plataformes i accions s'agrupen en col·lectius com la Fundació Tot Raval o l'associació ciutadana Ravalnet. Cal ressaltar que els comerciants han creat associacions per defensar els seus interessos com col·lectiu: l'Eix comercial del Raval o Nou Drassanes Comercial. El procés de nova creació d'entitats anirà en augment.

Lluita veïnal

En l'actualitat, la situació social de Raval és molt delicada. Alguns membres de la població més vulnerable està en una situació molt precària. Aquelles veïnes i veïns que treballaven en l'hostaleria o el servei domèstic han perdut la feina degut a la pandèmia. Hi ha comunitats que s'ajuden dins el seu propi col·lectiu. Com en tota situació de crisi social, les principals víctimes són aquelles persones que pateixen alguna addicció. La drogodependència i les malalties mentals s'han incrementat. De tota aquesta situació qui s'aprofita són les persones que viuen de la misèria humana, els traficants de drogues i de persones. Algunes finques han estat ocupades per traficants de drogues i això ha provocat una situació de preocupació en les veïnes i veïns del barri que es van organitzar i van encapçalat una lluita al carrer contra els narcopisos.

Lluita per un nou CAP al Raval nord. Les instal·lacions de l'Ambulatori Lluís Sayé es troben a l'antic Dispensari Antituberculós, les dependències del qual estaven envellides i sense condicions d'accessibilitat. Aquest fet es va fer evident a partir de l'any 2016 i va ser denunciat per la Doctora Anna Romagosa, Directora del Centre i que ha encapçalat la lluita des de llavors. Les treballadores i treballadors de l'ambulatori demanaven que la Capella de la Misericòrdia fos la nova seu del CAP Raval Nord. Es va crear la Plataforma veïnal i de treballadores en defensa d'un nou CAP Raval Nord que va ocupar la Capella més d'un any. Es van organitzar diferents actes de protesta i suport per part del veïnat, dels usuaris i dels integrants de la Plataforma. Finalment, el novembre de 2020 es va aconseguir que la Misericòrdia sigui el nou CAP del Raval Nord i no una ampliació del MACBA. És una nova victòria de les lluites veïnals, en aquest cas, d'un barri contra un gegant com el MACBA.

NO A L'ESPECULACIÓ: Amb la pandèmia, la situació econòmica d'algunes entitats que sobreviuen amb les aportacions internes dels seus socis i amb la recaptació de les activitats que realitzaven, s'han vist molt mermada. Algunes entitats del Raval han iniciat campanyes per sortir de la seva angoixant situació, com l'Ateneu del Raval.

Una lluita remarcable ha estat la que van portar endavant les veïnes i veïns per evitar el desnonament de la finca, ubicada al carrer Hospital número 99. L'edifici acull 30 ocupants, amb famílies i menors. Els veïns van programat tallers, xerrades i concerts durant els 15 dies amb la intenció d'estar atents les 24 hores. La finca és propietat del fons d'inversió Blackstone i fa uns 10 anys que està ocupada. Hi viuen estudiants, migrants sense papers i famílies amb menors. El mes de juliol de 2019 s'estableix un acord entre el Sindicat del Raval i Blackstone per aturar el desnonament d'Hospital, 99.

Al barri del Raval es donen diferents desnonaments, sense tenir en compte la precarietat en la qual viuen moltes de les famílies que malviuen en els seus carrers i edificis. Pels carrers

El Gimnàs Social Sant Pau (Sant Pau Sport Club) és un equipament històric que funciona des de fa més de 80 anys. El gimnàs, de fet, funciona ara com un equipament d'emergència –amb conveni amb el consistori– per atendre persones afectades per la crisi del covid i ofereix dutxes i roba neta a 150 homes i 25 dones. Dins les accions de lluita, el passat octubre van organitzar una cadena humana des del local fins la plaça de Sant Jaume on van llançar una galleda d'aigua com a acte simbòlic.

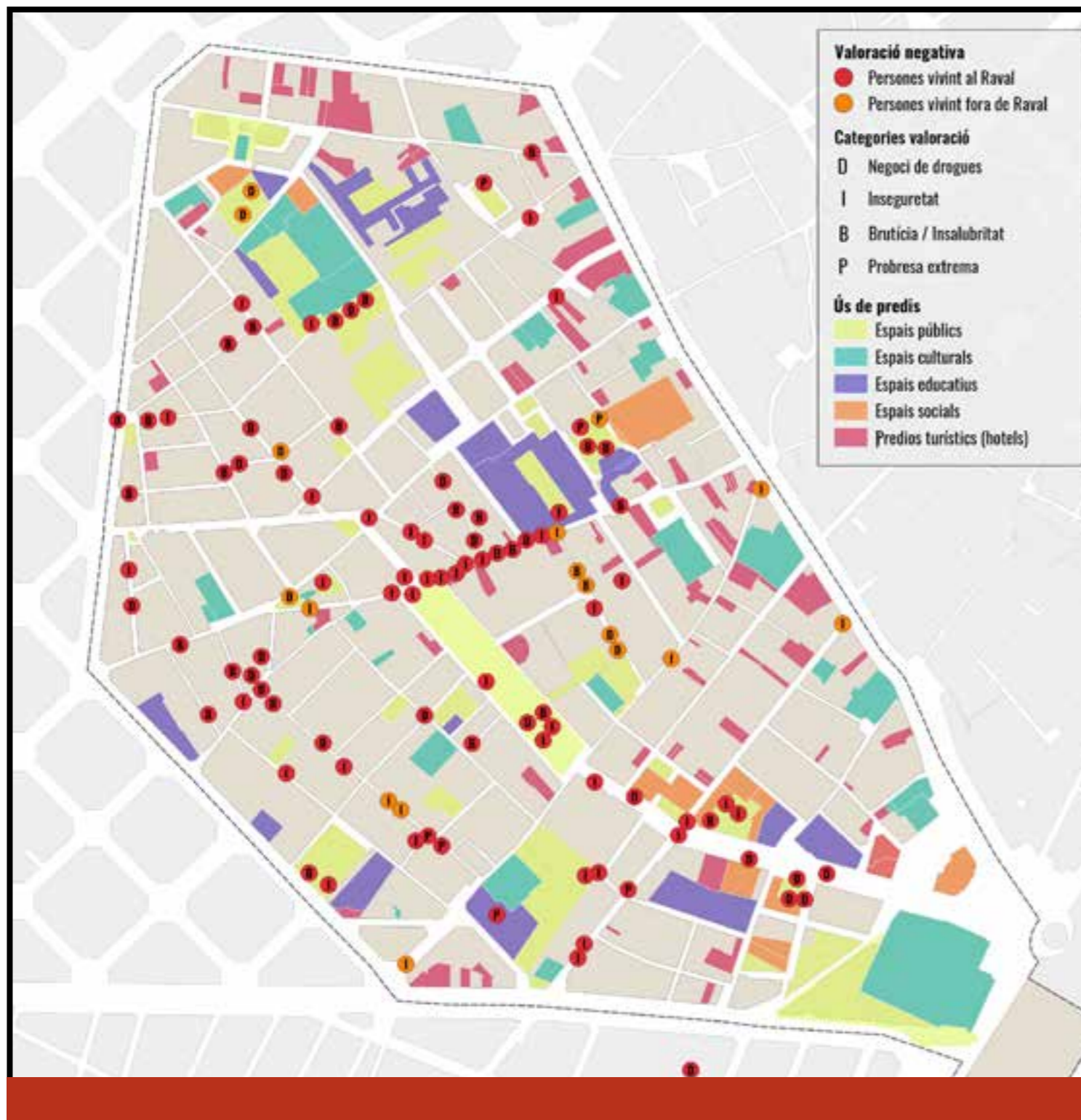

En un barri ple amb una problemàtica social molt important, cal que els serveis socials funcionin. El mes de maig de 2020, el Col·lectiu Raval Social (Col·lectiu de Professionals dels Centres de Serveis Socials dels Raval) va denunciar la situació dels serveis socials que s'estan oferint als usuaris del Centre. Demanen uns serveis socials dignes, equitatius i de qualitat.

Altres reivindicacions dels veïns es contra el soroll que generen alguns locals en carrers on el turisme i els visitants no respecten el descans dels veïnats.

Delinqüència, insalubritat i brutícia

Segons l'Enquesta de serveis municipals 2019, la preocupació per la inseguretat era el primer problema per als 73 barris de la ciutat i havia augmentat en 68. Ciutat Vella era el districte on les seves veïnes i veïns estaven més preocupats per l'increment de la inseguretat. Al barri del Raval, la percepció d'inseguretat és general en els seus habitants i comerciants, però en menor proporció a la zona nord, on es detecta més presència policial.

El tema de la inseguretat i la delinqüència és des de lluny la primera percepció negativa sobre el Raval de les persones que van participar en els tallers de mapatge (representa el 43% del total de les percepcions negatives). Aquesta percepció no varia molt entre residents del barri (45% del total de les seves percepcions negatives) i persones de fora (37% del total de les seves percepcions negatives). El negoci de drogues i narcopisos associats és el principal tema de delinqüència citat, encara que també es

van esmentar problemes d'inseguretat com robatoris i assalts.

En el mapa, aquesta problemàtica es dona en unes certes zones i carrers del barri, principalment a la zona oest, que ha estat la més deixada en termes d'equipaments del barri. Es nota també la concentració d'aquesta problemàtica en el carrer de l'Hospital, anteriorment identificat com un dels principals eixos de concentració de comerços lligats a la turistificació del barri. També mostra el que passa pel que fa al desenvolupament de negocis informals lligats a les necessitats dels turistes.

També es pot veure al mapa que als carrers al voltant dels equipaments culturals de la part nord i on es dona la major concentració de turistes i visitants d'altres zones de la ciutat, el veïnat detecta una major presència de tràfic i consum d'estupefaents. Aquesta situació d'inseguretat s'agreuja als carrers que hi ha a l'entorn del Centre Sanitari de Peracamps, on

s'atenen els drogodependents perquè els veïns tenen la percepció d'inseguretat.

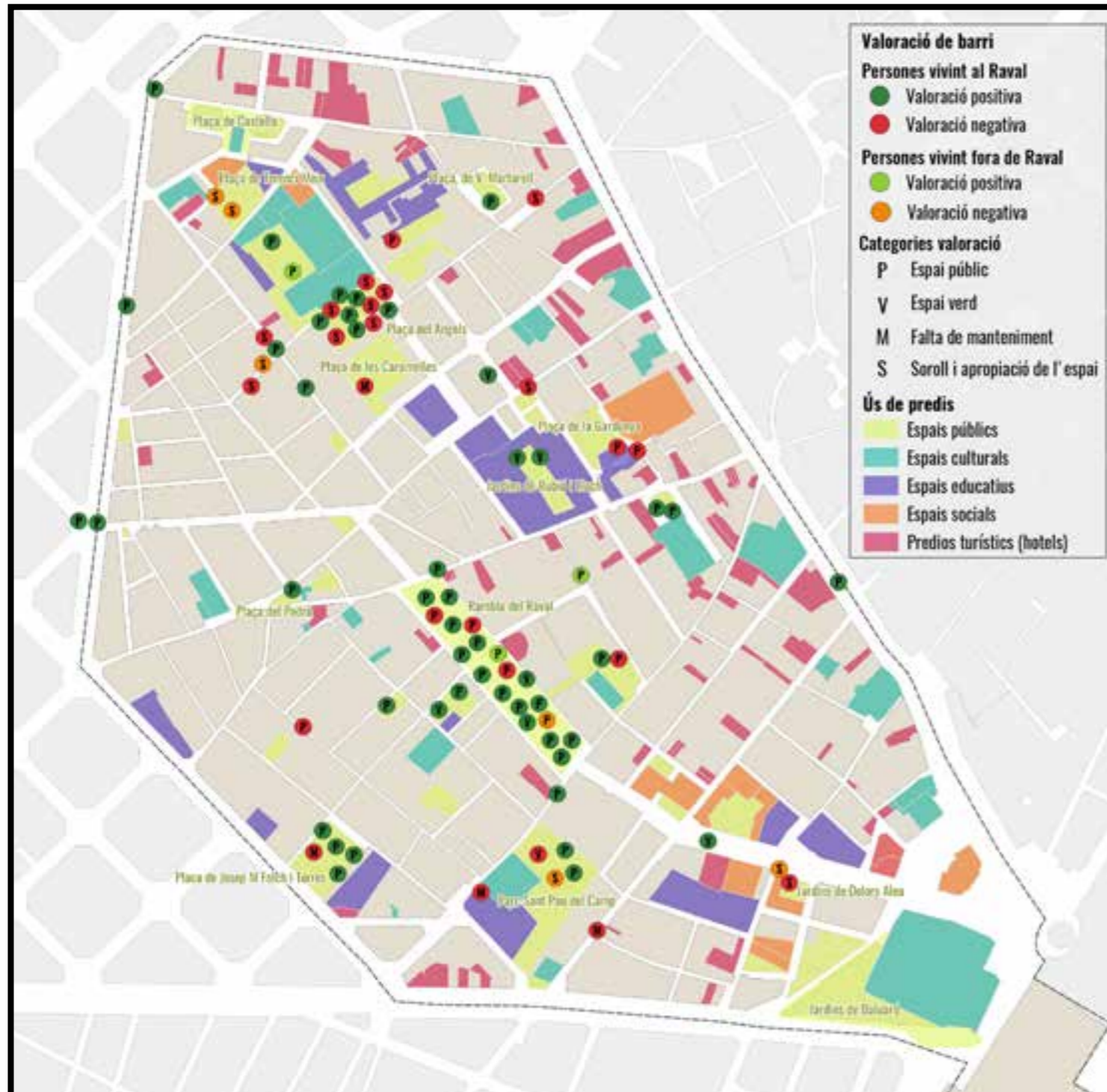
Les batudes que han realitzat els cossos de seguretat contra els traficants de drogues hauria tranquil·litzat algun sector de la població, mentre que per a altres no han estat més que una acció de rentada i maquillatge del barri. Darrerament, s'ha incrementat la pressió de la Guardia Urbana i Mossos d'Esquadra que vigilen el territori.

La brutícia és un dels principals problemes que els habitants del barri, els comerciants i els responsables de les entitats assenyalen com a molt important i que ajuda a donar aquesta imatge de degradació i marginació al barri del Raval. S'ha de diferenciar entre la zona nord i la sud. El Raval Nord és una zona molt més cuidada. El fet que aquesta zona sigui molt visitada fa que l'administració tingui un especial interès en què la imatge del barri no quedi malmesa.

Fòrum Veïnal Convivència i Seguretat al CCCB organitzat per la FAVB - 14/12/2019

Espais públics i verds

Els espais verds són espais a l'aire lliure per gaudir del lleure i fomentar la convivència entre veïnes, veïns, infants i joves a més de ser un pulmó per als barris. El barri del Raval disposa de pocs espais verds i els pocs que té no estan gaire cuidats. En el mapa es veuen diferències de percepcions d'un mateix espai públic:

- La Plaça dels Àngels, com a espai públic, per a uns veïns la valoració és positiva i per a altres, negativa. La queixa principal és l'apropiació de l'espai i el soroll que generen, sobretot, els patinadors i els usuaris dels bars, restaurants i terrasses. També hi ha queixes per la manca de manteniment.
- La Rambla del Raval genera més aspectes positius que negatius. En general, les veïnes i veïns ressalten que és un espai públic. No s'ha d'oblidar que per als veïns de la part sud del barri l'obertura de

la rambla del Raval va ser força important, perquè es guanyava un espai ampli. Valoren la seva vegetació i els espais de jocs per a infants.

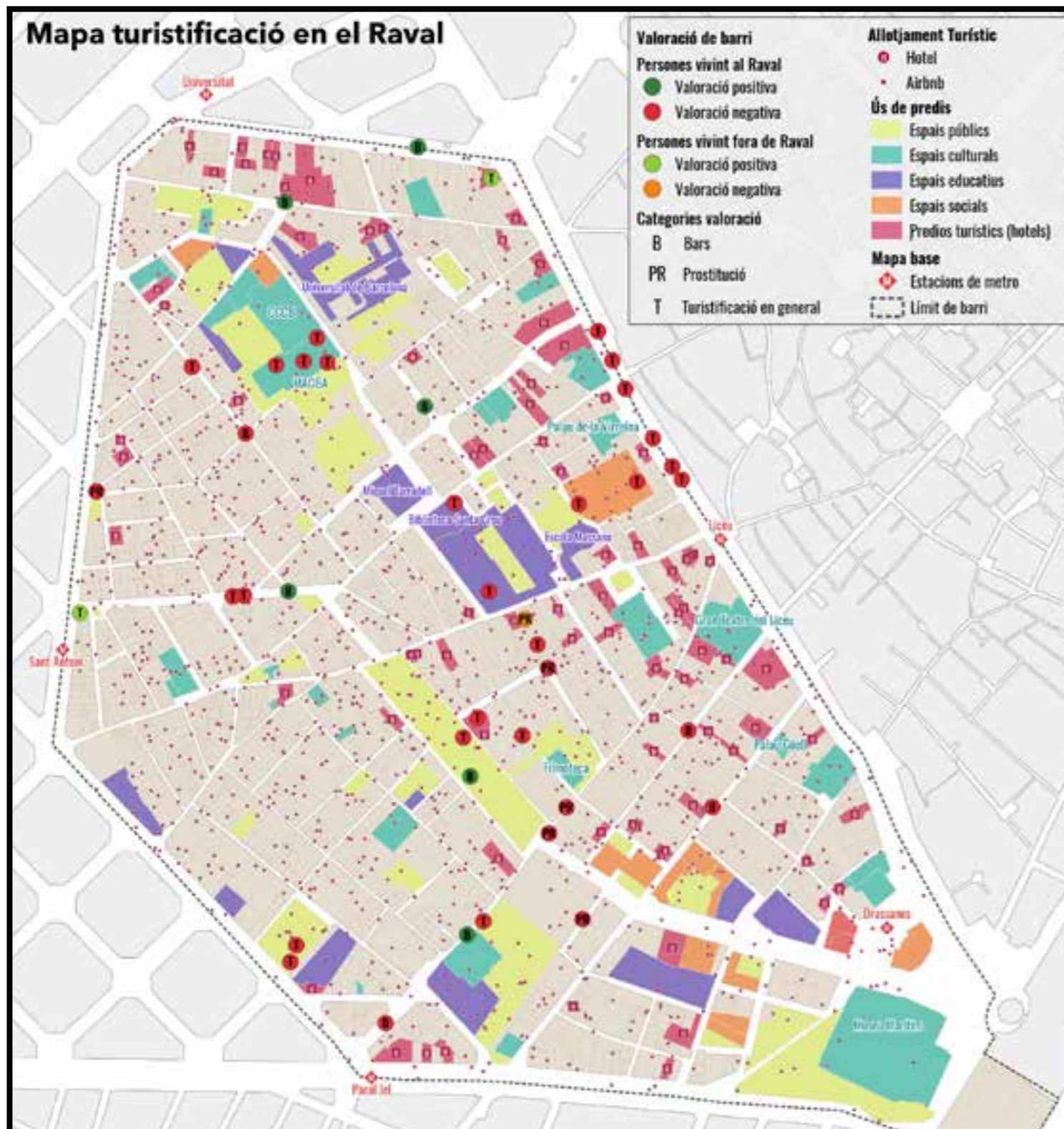
- L'Antic Hospital de la Santa Creu es considera un dels conjunts patrimonials més importants del gòtic civil català. És com una illa dins del barri. Està valorat positivament com a espai públic i com a espai verd per part dels residents del Raval.
- La plaça de Vicenç Martorell és un indret on la vegetació és força abundant i molt cuidada. Consta d'una zona de jocs per a infants i els bars i restaurants que l'envolten. Està valorada positivament per part dels enquestats del barri.
- El Parc dels Horts de Sant Pau que es va inaugurar el 1992 i for-

ma part de les obres del PERI del Raval. És un espai amb un traçat urbà força complicat que genera desconfiança a l'hora de passejar i està pendent d'una remodelació. En el conjunt monumental de Sant Pau del Camp es troben els horts urbans amb parcel·les de conreu que són treballats pels veïns majors de 65 anys del barri.

- La plaça de Josep Maria Folch i Torres ha estat remodelada. La reurbanització de la plaça ha servit per guanyar més espai públic per a les veïnes, veïns, nenes i adolescents. També ha suposat ampliar les zones verdes, així com disposar de nous espais, com la zona de jocs infantils i les tres pistes de petanca. En general, està molt valorada com a espai públic i com a zona verda; per alguns, hi falta manteniment.
- La plaça de Sant Agustí és valorada positivament pels habitants de la zona.
- La plaça Salvador Seguí, on està situada la Filmoteca Nacional de Catalunya, és valorada pels veïns dels barris com a positiva i com a negativa.

La resta de places del barri, tant a la zona nord com a la sud, són espais de ciment sense cap tipus de vegetació o que actualment s'està procedint a dotar aquests espais de verd (plaça de Vázquez Montalbán). Més que zones verdes, són espais oberts que s'han anat guanyant entre els edificis del barri. Els veïns del barri gaudeixen d'aquests espais, però també manifesten queixes de la situació en què es troben i de les molèsties que ocasionen aquells que els utilitzen.

Turistificació en el Raval

tat econòmic molt baixa. Això comporta l'expulsió de veïnes i veïns del barri i un canvi en la població del Raval. Finques senceres es transformen en pisos turístics i en alguns edificis es lloguen habitatges a turistes.

L'atracció de nous pols culturals educatius com el CCCB, el MACBA, el Convent dels Àngels, la Universitat de Barcelona i la Universitat Blanquerna, el Teatre del Liceu, la Filmoteca, el Palau Güell o el Museu Marítim han generat un boom de l'oferta d'allotjament turístic dins del barri (hotels i Airbnb) o de llocs d'oci (bars, llocs de prostitució). El fet que a l'entorn de tota la zona monumental s'hagi creat un comerç especialitzat dedicat a la cultura i a la marca Barcelona, galeries d'art, restauració de qualitat, ha ajudat a la presència de turisme.

Aquest fenomen és a vegades percebut com una cosa positiva per crear vida dins del barri i permetre la seva obertura cap a la resta de la ciutat, però en molts casos es denuncien els seus aspectes negatius: els turistes no tenen cap tipus d'interès a tenir cura de les escales de veïns i comporta un rebuig del veïnat cap a aquesta població que viurà al barri el temps que duri la seva estada a la ciutat, provocant soroll, espais saturats, augment de lloguer, pèrdua de comerços locals, etc.

Com es pot observar en el mapa, hi ha diferències entre Raval Nord i Raval Sud:

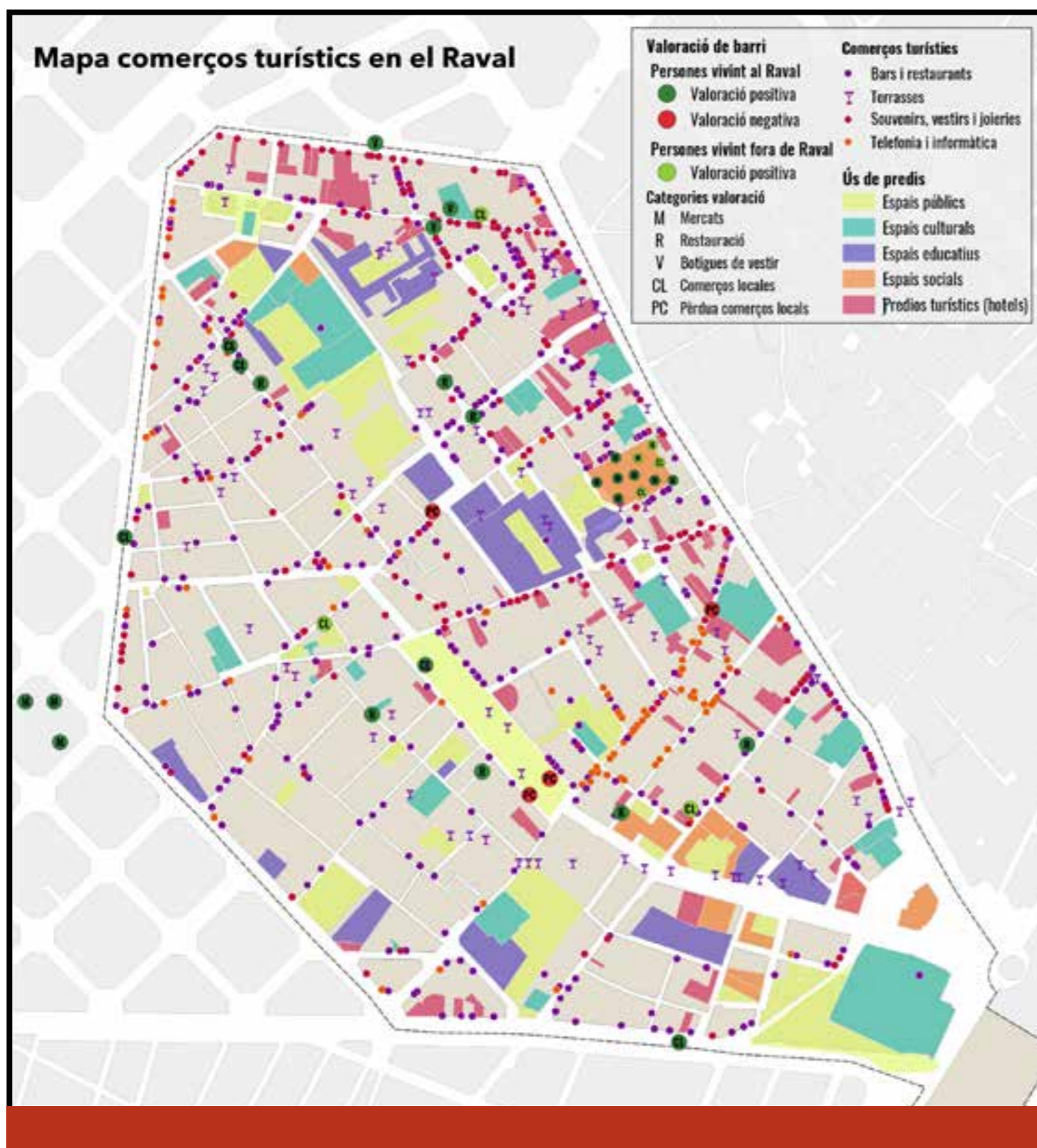
- La zona nord és on hi ha més turisme, degut a tota la zona monumental i també més visitants d'altres barris de la ciutat per tota la gran oferta cultural que ofereix.
- A la zona sud, on hi ha més visitants és a la Rambla de Barcelona,

Els plans de desenvolupament turístic que ha conegut la ciutat a partir dels Jocs Olímpics de 1992 i les transformacions urbanes del Raval, en particular el Clúster Cultural, han generat un procés de gentrificació i turistificació dins del Barri. Han comportat uns canvis no solament en l'entramat urbà, sinó també en la vida del barri i de les dones i homes que hi viuen. L'enderrocament de finques, la desaparició de carrers, el trasllat de veïns a altres zones del barri i de Ciutat Vella amb la conseqüent pèrdua del concepte "veïns de tota la vida" i del sentiment de pertinença al barri. El canvi d'entorn per les persones grans genera que la sensació de

soledat sigui més gran.

Actualment, el Raval és el segon barri de Barcelona, després de la Dreta de l'Eixample, amb major concentració de pisos turístics Airbnb amb 1579 pisos registrats de 2011 a 2020, la qual cosa representa una concentració del voltant de 14 pisos per hectàrea, la segona densitat més alta després del barri Gòtic (16 pisos/ha). Aquest fet ha provocat, entre altres factors, l'expulsió del veïnat. El fet d'estar molt ben ubicat fa que sigui molt llaminer per aquelles persones que s'amaguen darrere d'empreses i que no presenten cap mena d'escrúpols a l'hora de triplicar lloguers a persones amb una capaci-

La batalla dels comerços

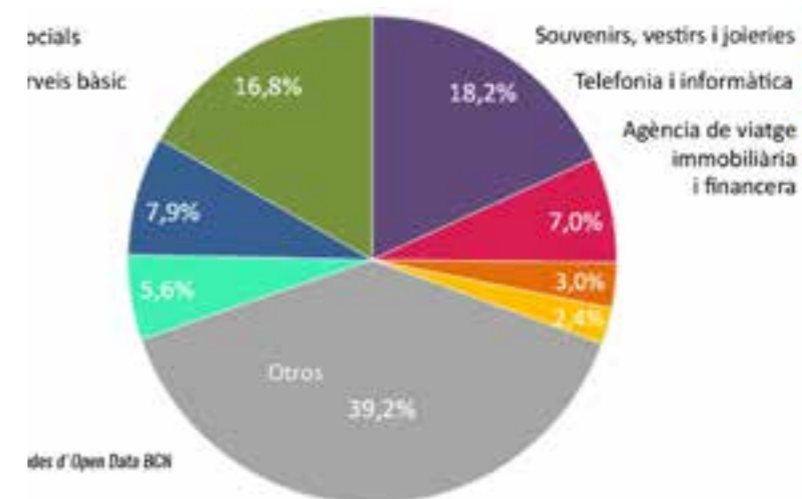

cats a respondre a les necessitats turístiques (principalment situats en els límits nord i est del barri per la influència dels eixos turístics de la Rambla de Barcelona i del carrer de Pelai). Això ha provocat una certa pèrdua de la diversitat de comerços locals i una especialització comercial d'unes certes zones i carrers del barri (botigues telefòniques del carrer de Sant Pau).

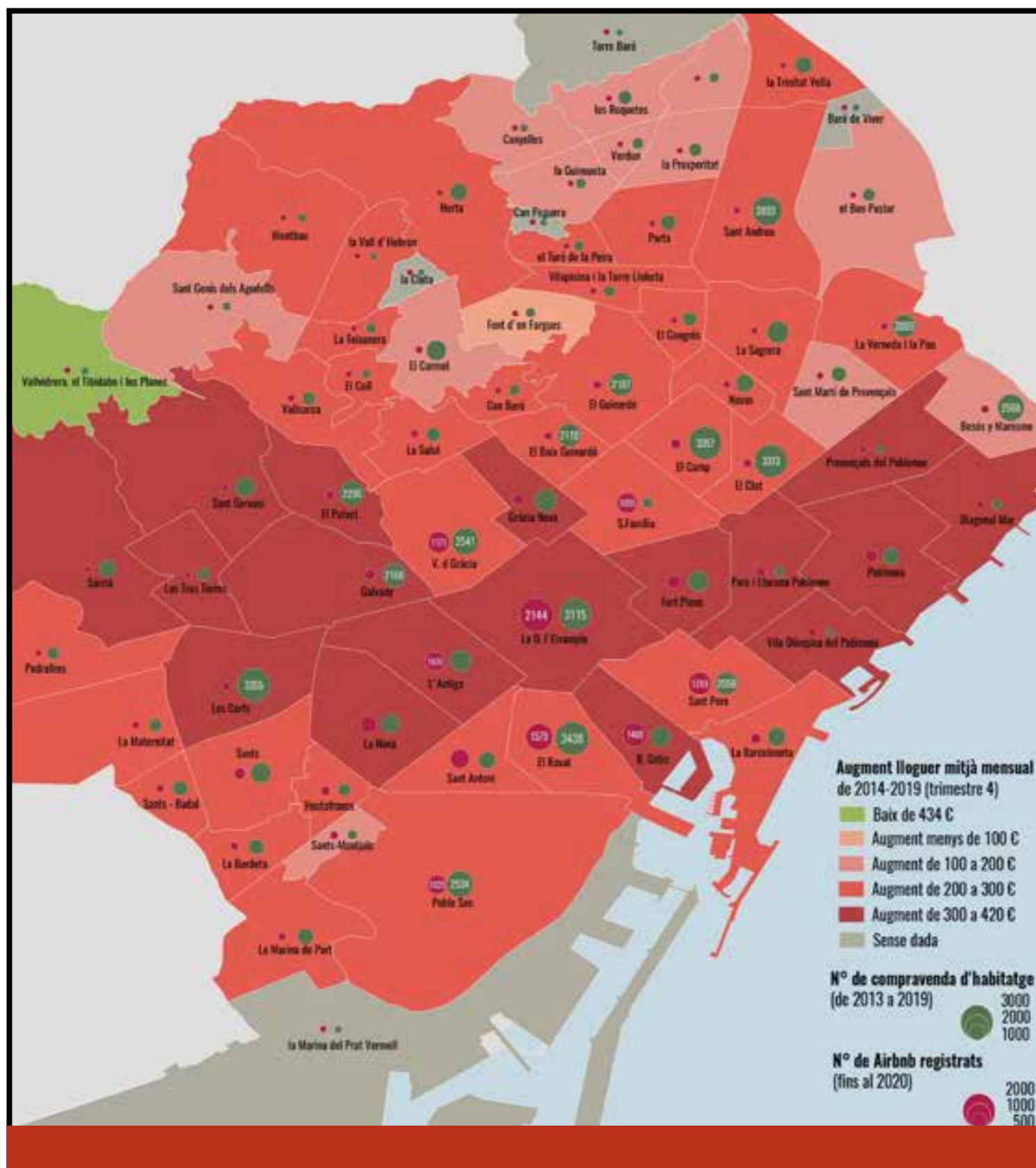
Comparant els dos mapes es fa evident el difícil manteniment de comerços locals a les zones amb forta arribada de comerços turístics. Es pot apreciar, per exemple, com el carrer de l'Hospital ha mantingut en la seva part oest la seva vocació tradicional de comerços locals i de connexió horitzontal entre els mercats de Sant Antoni i la Boqueria, mentre que la seva part est s'ha especialitzat en comerços turístics. El carrer Sant Pau és on més comerç de proximitat s'ha perdut, mentre que el carrer Tallers ha pogut mantenir el seu comerç.

El barri del Raval ha sofert una enorme transformació del comerç. De mica en mica, va anar desapareixent el comerç de proximitat: botigues de roba, sabateries, botigues de llegums cuits, queviures, forns... Carrers sencers van perdre tots els seus comerços i es van convertir en espais solitaris, sobretot, per les tardes. L'obertura de grans superfícies va significar la mort lenta del comerç. Amb l'arribada al barri de noves veïnes i veïns, es va donar un canvi no sols en la població sinó també en el tipus de comerç. Al barri hi van proliferar establiments d'una mateixa

activitat: supermercats, fruïteries, carnisseries, forns de pa i restauració. També es van obrir basars, botigues de venda i arranjament de mòbils, botigues d'articles de segona mà, perruqueries... Aquest nou comerç és de qualitat. El poc comerç que quedava va acabar baixant la persiana. Segons les dades de l'Ajuntament, el 2019 existeixen gairebé 3.000 comerços registrats al Raval. El procés de turistificació esmentat anteriorment ha provocat una batalla entre el manteniment de comerços locals de primera necessitat per al veïnat i l'arribada de comerços més enfo-

Turistificació i especulació immobiliària a Barcelona

El procés de turistització de Barcelona i el desenvolupament de pisos turístics associat ha generat un procés d'especulació immobiliària en els barris cèntrics de la ciutat.

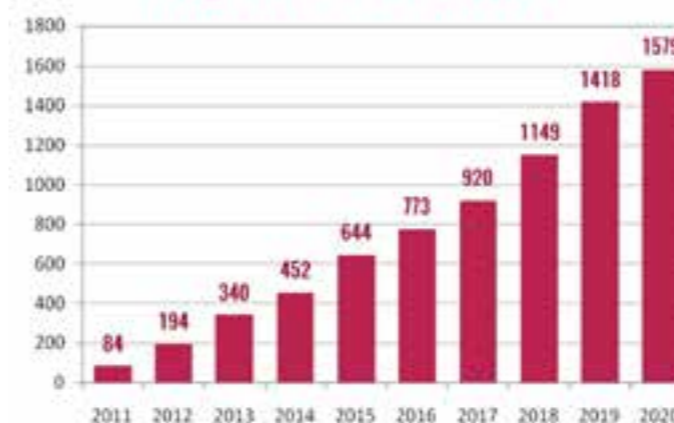
En 2014, el preu de lloguer mig mensual a Barcelona era de 694 euros i al 2019 de 946 euros, la qual cosa representa un augment de 250 euros en només 5 anys (50 euros per any). Alguns dels barris on es concentra la major oferta de pisos turístics i/o compravendes d'habitatges durant la mateixa temporada de temps, la qual cosa mostra clarament el procés d'especulació immobiliària lligat a la turistització de la ciutat.

Malgrat no ser un dels augments més importants comparant amb altres barris cèntrics, és molt significativa la situació que pateix el barri del Raval, tenint en compte els nivells d'ingressos existents en el Raval, tal com es pot observar en el mapa a través de la grandària dels cercles situats en cada barri. Aquests cercles augmenten, conforme és major el número de la compra venda d'habitatge, així com el número d'Airbnb instal·lats en el barri. La tonalitat del color de cada barri és més fort com més gran és el preu del lloguer.

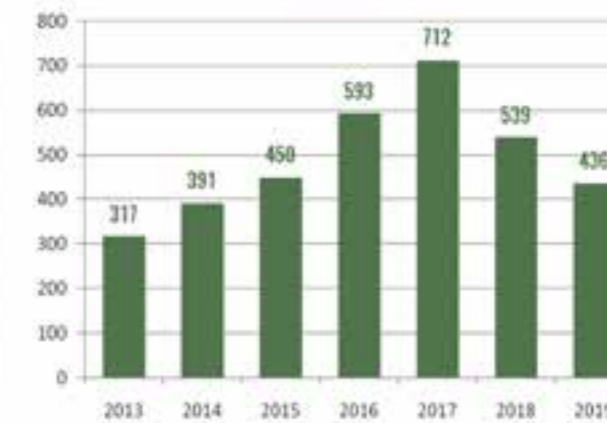
Aquest augment de lloguer i el desenvolupament de pisos turístics Airbnb ha provocat que el Raval sigui el barri que ha registrat el major número de compravendes d'habitatge de 2013 a 2019 amb 3.438 compravendes.

Nombre d'allotjament Airbnb registrats en el Raval

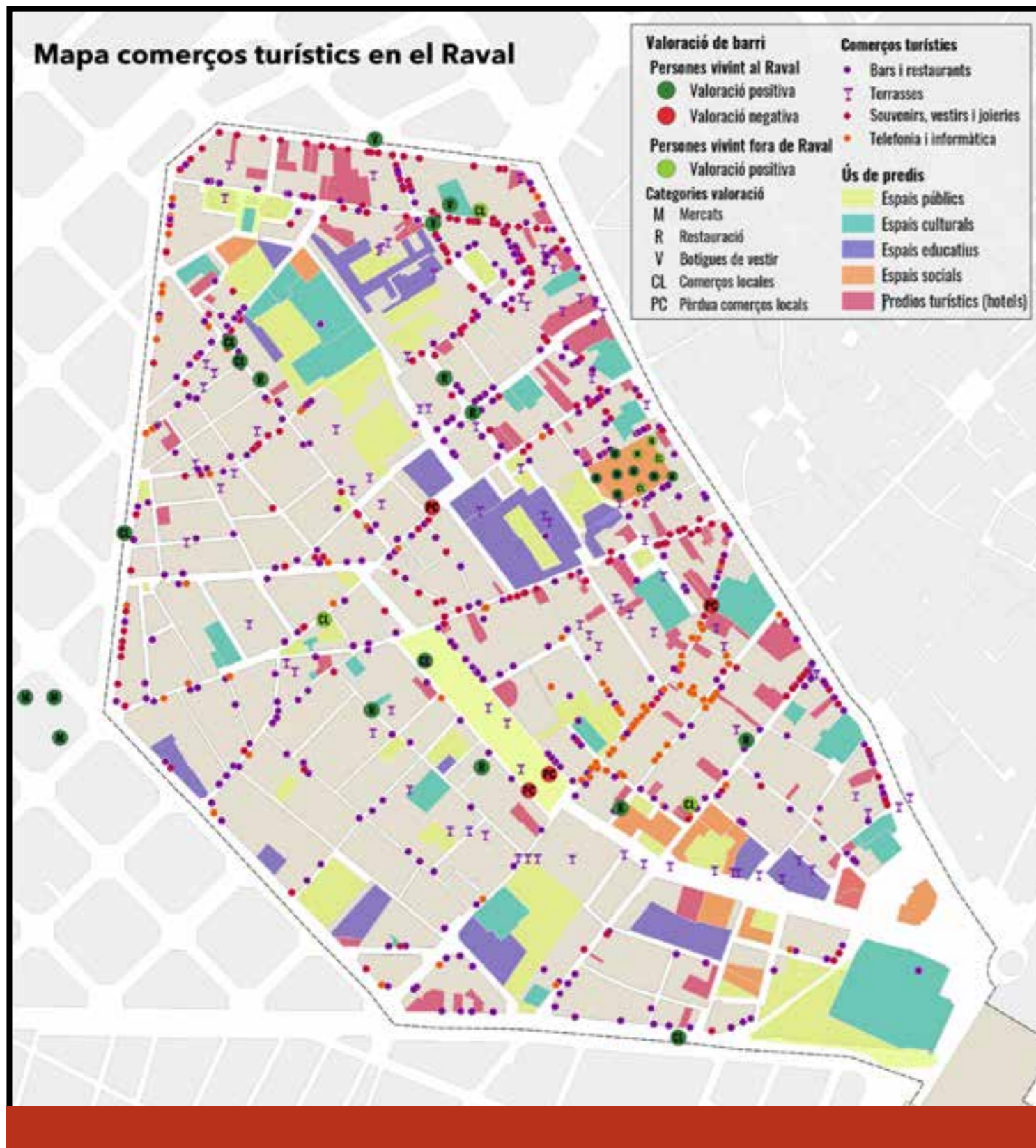

Compravenda d'habitatge al Raval de 2013 a 2019

Font: elaboració a partir de les dades d'Open Data BCN

Les terrasses: vida del barri o privatització de l'espai públic?

Cal recordar l'entramat urbanístic del barri del Raval i de la resta de barris de Ciutat Vella. Els carrers i les seves voreres són, generalment, estretes. És complicat compartir els espais amb bicis, patins, monopatins i patinets. A tot això, s'ha d'afegir l'ocupació del poc espai públic de què disposa el barri per la col·locació de terrasses per part dels restauradors, fet que obliga el veïnat a baixar a la calçada per poder passar.

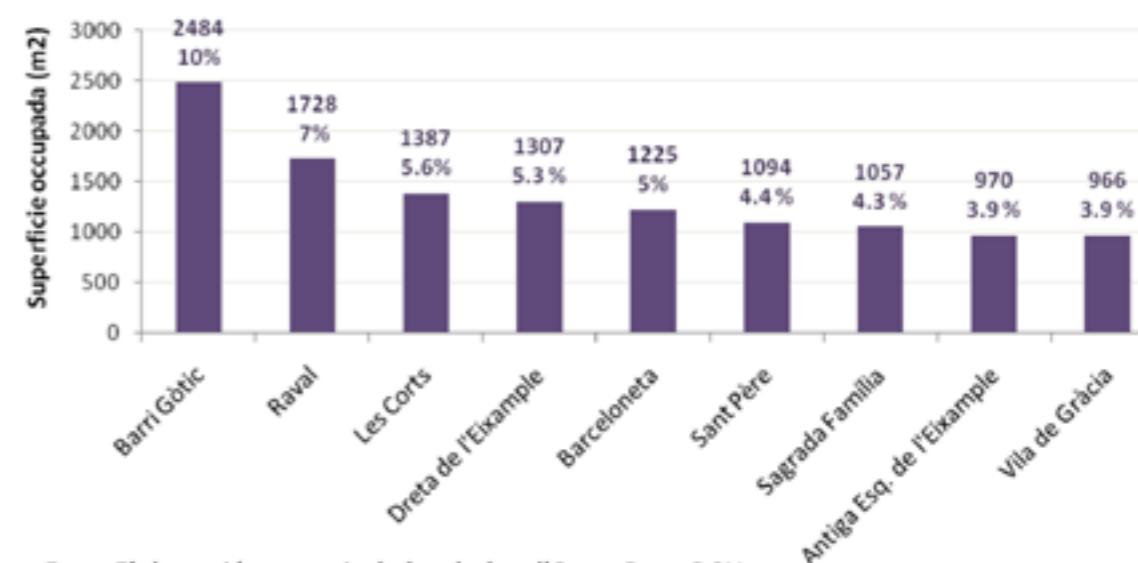
Com es pot apreciar en el mapa del comerç turístic, hi ha zones tant de Raval Nord com del Raval sud que estan ocupades per terrasses. És molt complicat per als vianants, per als pares amb infants petits i per a les persones amb diverses discapacitats el poder transitar sense perill en un barri on l'índex de persones grans amb diverses carències és força elevat. En aquest sentit, les terrasses privades de bars i restaurants generen una certa controvèrsia: Poden ser vistes com a dinamitzadores de la vida del barri, però alhora són percebudes també com una privatització de l'espai públic i un factor de soroll pels veïns.

El Raval és el segon barri de la ciutat, després del Gòtic, amb major superfície ocupada per terrasses.

La meitat de tota la superfície ocupada a la ciutat per terrasses privades es concentra només en nou barris.

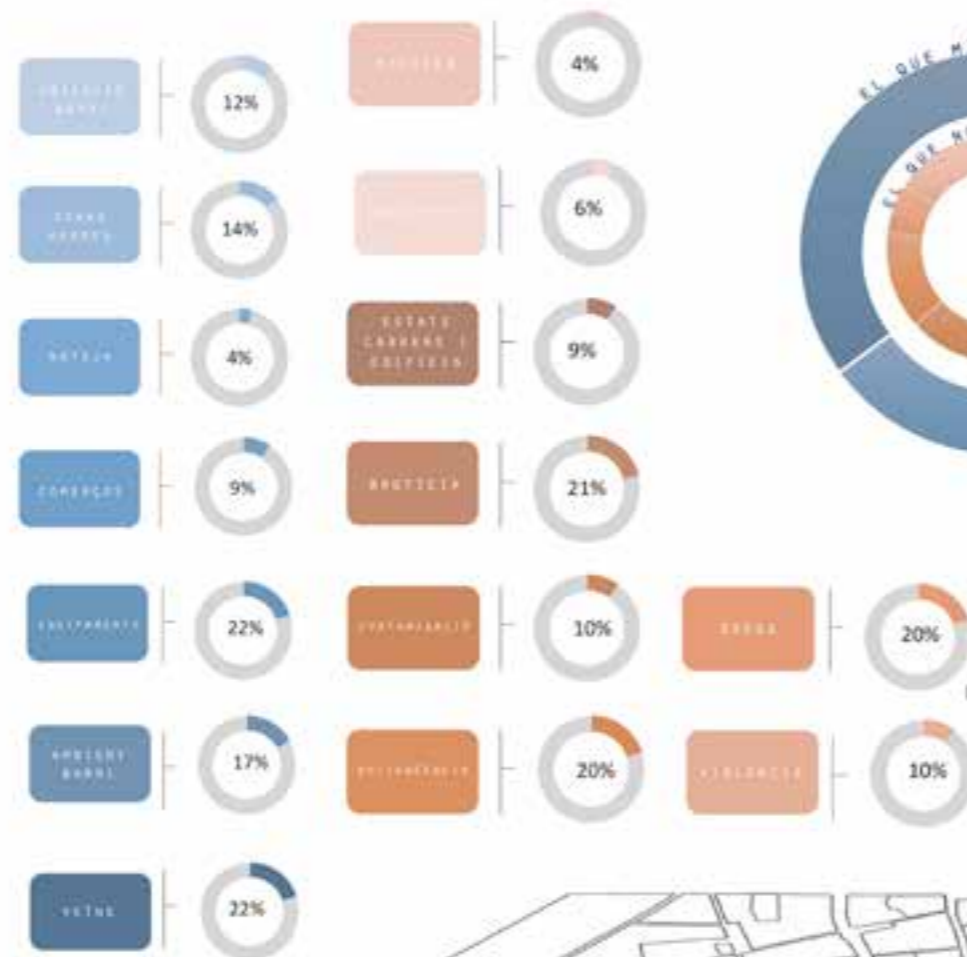

Barris de Barcelona amb major superfície de terrasses
Superfície ocupada i percentatge de la superfície total de terrasses

Font: Elaboración a partir de les dades d'Open Data BCN

El barri des de la mirada dels nens i nenes

El barri des de la mirada dels nens i nenes

El projecte Barri espai de convivència treballa una vessant educativa que permet copçar l'opinió de les nenes, nens i joves sobre la situació del seu barri. Els centres educatius de primària on s'ha pogut efectuar el projecte han estat: el CEIP Collaso i Gil, i l'Escola Ruben Dario. Els centres de secundària han estat l'IES Milà i Fontanals i l'Escola Labouré. Es van efectuar xerrades sobre la història de Barcelona i, en especial, del barri del Raval, fem èmfasi en la situació actual dels seus carrers, edificis, monuments, xarxa d'entitats, equipaments, comerços, espais i serveis. També s'explicava els efectes positius i negatius de les noves tecnologies. Un cop acabat aquest viatge a través de la història, les nenes i nens, en grups de treball passaven a realitzar un taller participatiu sobre el Raval; posteriorment el portaveu de cada grup explicava el resultat del seu debat intern sobre les problemàtiques del barri i sobre el que els hi agradava del Raval. S'obria un debat a l'aula on es tractaven les diferents opinions dels alumnes. L'activitat a primària finalitzava amb la confecció d'un dibuix de la part positiva i negativa del barri.

A secundària, previ a la xerrada, es passava un qüestionari breu a l'alumnat sobre la situació actual del Raval.

Tots els punts que sortien als debats eren recollits pel personal tècnic per el seu anàlisi.

El professorat també va participar del projecte, omplint un qüestionari, valorant l'activitat. d'una manera molt positiva.

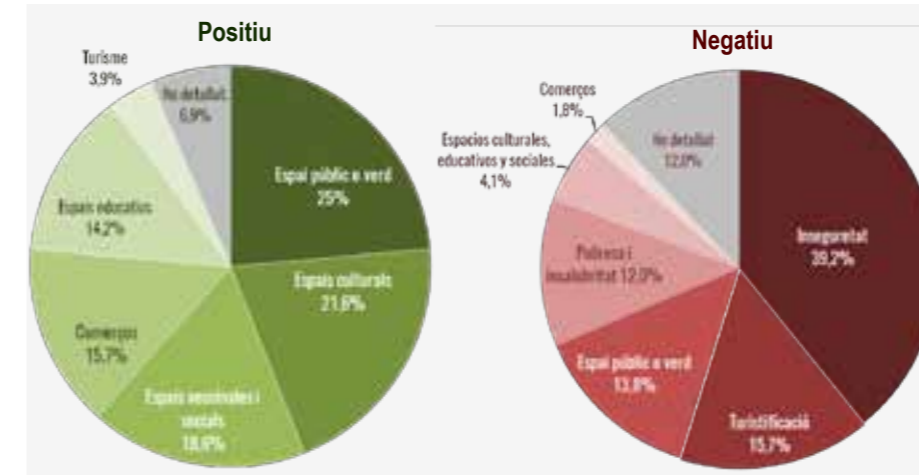
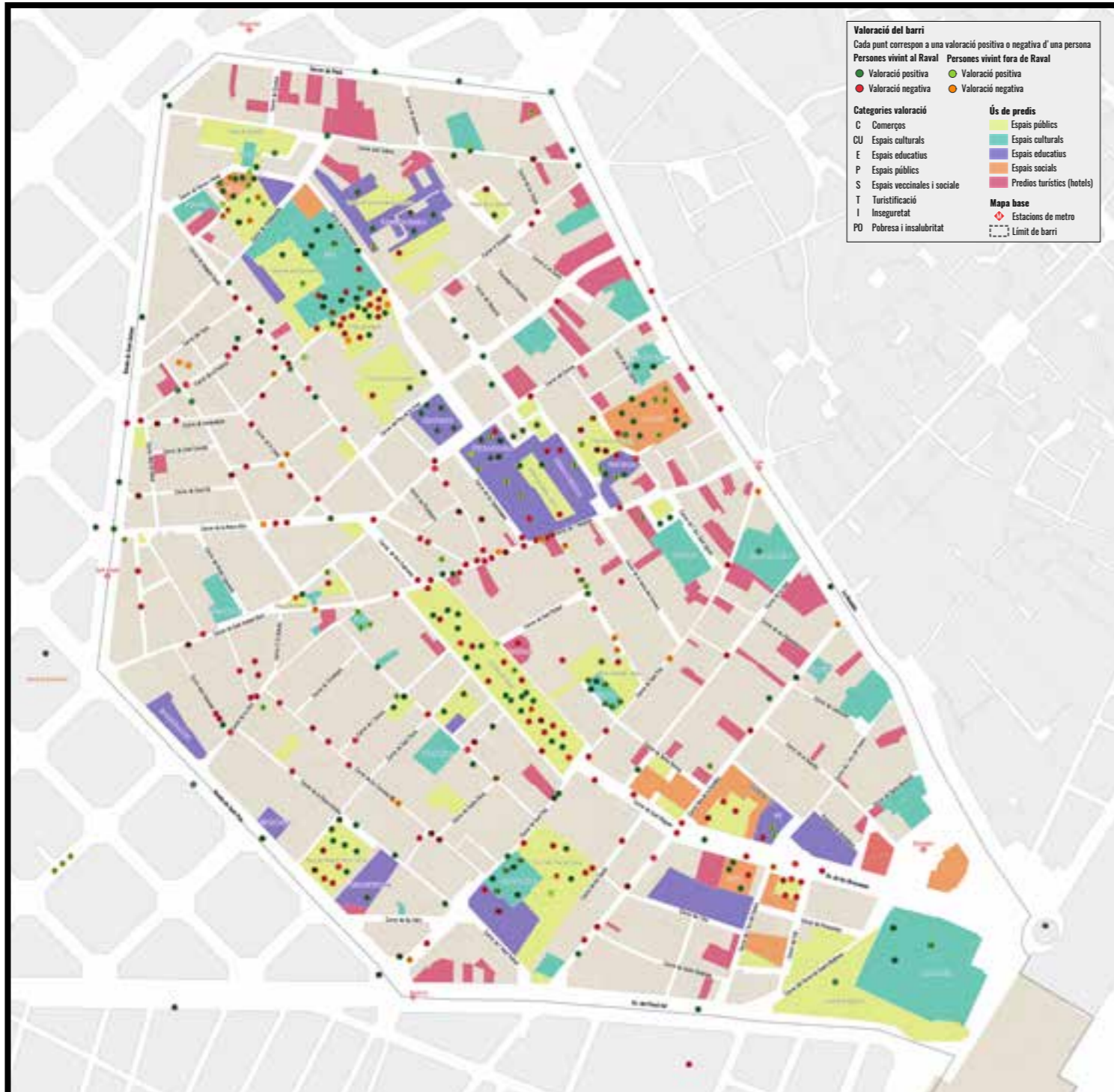
Una altra acció que es va realitzar dins la part educativa va ser una activitat conjunta amb el Casal dels Infants. Es va realitzar al mes de juliol de 2018, dins del Casal d'Estiu. Va ser a l'aire lliure i es va realitzar als Jardins de Rubió i Lluch, a l'Antic Hospital de la Santa Creu. Les noies i nois del Casal van confeccionar murals i dibuixos sobre el barri.

Els aspectes negatius que més

destacaren els alumnes de primària i secundària van ser la brutícia, la violència, el tràfec i consum de drogues, la manca de civisme, el preu de l'habitatge, les persones sense sostre, les obres, la manca d'espais, el racisme i la intolerància. Com aspectes positius, destaquen els parcs i espais per nens i joves, els equipaments culturals, sanitaris, educatius, els serveis socials, el civisme, la multicultural.

Com activitat de retorn del projecte, la coordinadora pedagògica de l'IES Lluís Domèch i Montaner va demanar a l'equip tècnic de la Favb la possibilitat de fer un itinerari pels barris de la Marina amb l'equip docent de l'institut, perquè el professorat conegués les zones on es desenvolupen les vides dels seus alumnes.

Durant els mapeigs participatius i taula rodona, s'ha recopilat 217 opinions negatives i 216 opinions positives sobre els elements del barri. Aquestes gràfiques mostren la categorització d'aquestes valoracions de barri.

Aquesta revista és fruit d'un treball desenvolupat per un equip de professionals de la Federació d'Associacions Veïnals de Barcelona - Favb, seguint el camí d'un projecte que es va iniciar en 2000 en aquest mateix barri, que ha anat evolucionant i projectant-se en diferents barris de Barcelona fins a l'actualitat.

La Favb va considerar tornar a treballar dins de Ciutat Vella, en el barri del Raval, per a efectuar una anàlisi comparativa amb el primer projecte.

Han participat en el projecte una àmplia representació dels diferents sectors de la societat, així com de les diferents franges d'edat de la població. Es pot assegurar que s'ha donat la possibilitat de manifestar les opinions a les veïnes i veïns del barri.

Ha estat un treball comunitari que es va iniciar com un estudi des del barri del Raval cap als diferents barris de la ciutat.

S'ha analitzat el territori des de diferents vessants. Es va efectuar l'estudi de la seva història, de totes

les lluites veïnals, així com de moviments socials que lluitaven per una millora de serveis i equipaments del barri. Es va realitzar un viatge per la seva història actual a partir d'un recorregut fotogràfic.

S'ha treballat la xarxa d'entitats, equipaments i serveis de les zones nord i sud del Raval i la seva interrelació, així com la raó de la seva ubicació en el territori. Ha quedat evident que en la zona sud del Raval existeix un major nombre d'entitats i equipaments de caràcter social que en la zona nord, la qual cosa posa en relleu que la situació socioeconòmica de la població és més dura i que existeix una gran bossa de pobresa. La zona nord i sud del barri les divideix social i econòmicament el carrer Hospital. Aquesta divisió del barri es va obtenir a partir dels resultats de l'anàlisi veïnal

Respecte a les conclusions més rellevants del projecte, se seleccionen les següents:

- El nivell de solitud en persones majors ha anat en augment.

- L'arribada de la pandèmia Covid-19 i per consegüent, el tancament dels Casals de Gent Gran i la resta d'equipaments culturals, on les persones grans realitzaven activitats d'oci, es relacionaven, dinaven tots junts als menjadors, ha donat lloc a la reculada d'assoliments aconseguits per la població major de 65 anys.
- L'augment de malalties mentals com a depressions i d'addiccions diverses.
- Aquest projecte novament ha servit per a ensenyar a nens i joves:
- La història del barri del Raval.
- La importància del sentiment de pertinença al barri.
- La lluita històrica veïnal a través dels assoliments aconseguits com són els equipaments.
- Valoració i comprensió de la importància de conèixer i tenir un sentiment crític del barri.

BeC *Barri espai de Convivència* és un projecte de la Favb

amb el suport de

i la imprescindible col·laboració del veïnat, comerciants, entitats i comunitat educativa del Raval